

34. Ukažte, že rotace bezsilového setrvačnicku je stabilní kolem os s maximálním a minimálním momentem setrvačnosti a nestabilní kolem osy se středním momentem setrvačnosti.

$\dot{\vec{\Omega}} = X(\vec{\Omega})$ ① Rovnovážný stav $\vec{\Omega}_2$ (def. $X(\vec{\Omega}_2) = 0$) je stabilní bod $\forall \varepsilon > 0 \exists \delta > 0 \forall \vec{\Omega}(1) \text{ řešení } |\vec{\Omega}(0) - \vec{\Omega}_2| < \delta \Rightarrow |\vec{\Omega}(1) - \vec{\Omega}_2| < \varepsilon \forall 1$

Linearizace $\vec{\Omega} = \vec{\Omega}_2 + \delta \vec{\Omega}$

Tyžka do 1. řádku kolem $\vec{\Omega}_2$

$$\frac{d(\vec{\Omega})}{dt} = \frac{d(\vec{\Omega}_2 + \delta \vec{\Omega})}{dt} = \frac{d(\delta \vec{\Omega})}{dt} = X(\vec{\Omega}_2 + \delta \vec{\Omega}) = X(\vec{\Omega}_2) + X'(\vec{\Omega}_2) \delta \vec{\Omega} + \dots$$

$\frac{d(\delta \vec{\Omega})}{dt} = X'(\vec{\Omega}_2) \delta \vec{\Omega}$ ② Rovnovážný stav $\vec{\Omega}_2$ je lineárně stabilní bod stav $\delta \vec{\Omega} = 0$ je stabilní pro systém ②.

Stabilita \Rightarrow Lineární Stabilita (Lim. nestabilita \Rightarrow nestabilita).

Euler. rotn. osa $X_1(\vec{\Omega})$

bezsilový $\vec{N}^{(e)} = 0$ asymetrický $I_1 \neq I_2 \neq I_3 \neq I_1$

$$\dot{\Omega}_1 = \frac{(I_2 - I_3)}{I_1} \Omega_2 \Omega_3$$

$$\vec{\Omega}_2 = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ \Omega_3 \end{pmatrix}$$

rovnovážný stav $\vec{\Omega} = \vec{\Omega}_2 + \delta \vec{\Omega}$ malé

$$\dot{\Omega}_2 = \frac{(I_3 - I_1)}{I_2} \Omega_3 \Omega_1$$

$$\frac{d\delta \Omega_1}{dt} = \delta \dot{\Omega}_1 = X_1(\vec{\Omega}_2) + \frac{\partial X_1}{\partial \Omega_1} \Big|_{\vec{\Omega}_2} \delta \Omega_1 + \frac{\partial X_1}{\partial \Omega_2} \Big|_{\vec{\Omega}_2} \delta \Omega_2 + \frac{\partial X_1}{\partial \Omega_3} \Big|_{\vec{\Omega}_2} \delta \Omega_3$$

$$\dot{\Omega}_3 = \frac{(I_1 - I_2)}{I_3} \Omega_1 \Omega_2$$

$$\delta \dot{\Omega}_1 = 0 + \left[\frac{(I_2 - I_3)}{I_1} \Omega_3 \right] \delta \Omega_2 + \left[\frac{(I_2 - I_3)}{I_1} \Omega_2 \right] \delta \Omega_3 = \frac{(I_2 - I_3)}{I_1} \Omega_3 \delta \Omega_2 \quad \frac{d}{dt}$$

$$\delta \dot{\Omega}_2 = \left[\frac{(I_3 - I_1)}{I_2} \Omega_3 \right] \delta \Omega_1 + \left[\frac{(I_3 - I_1)}{I_2} \Omega_1 \right] \delta \Omega_3 = \frac{I_3 - I_1}{I_2} \Omega_3 \delta \Omega_1$$

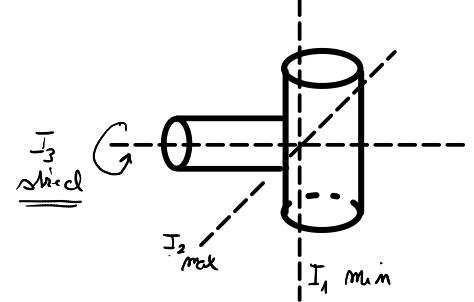
$$\delta \dot{\Omega}_3 = 0 \Rightarrow \delta \Omega_3 = \text{konst.}$$

$$\delta \ddot{\Omega}_1 = \frac{(I_2 - I_3)}{I_1} \Omega_3 \delta \dot{\Omega}_2 = \frac{(I_2 - I_3)(I_3 - I_1)}{I_1 I_2} \Omega_3^2 \delta \Omega_1 \Rightarrow \delta \ddot{\Omega}_1 + \underbrace{\frac{(I_3 - I_2)(I_3 - I_1)}{I_1 I_2} \Omega_3^2}_{k^2 \neq 0} \delta \Omega_1 = 0$$

$k^2 > 0$ $\delta \Omega_1 = A \cos(|k|t + B)$ } stabilní rota kolem I_3 $\Leftrightarrow I_3 > I_1, I_2$

$k^2 < 0$ $\delta \Omega_1 = A e^{k|k|t} + B e^{-k|k|t}$ } labilní rota kolem I_3 $\Leftrightarrow I_1 < I_3 < I_2$ I_3 střední $I_1 > I_2 > I_3$ nestabilní (obecně)

Vladimir Džanibekov 1985

$\in SO(3)$

35. Najděte matici otáčení $S(t)$ homogenní kouli v bezsilovém prostředí.

① $\vec{I}_1 \vec{\Omega}_1 = 0 \Rightarrow \vec{\Omega}_1 = \text{konst}$
 $\vec{I}_2 \vec{\Omega}_2 = 0 \Rightarrow \vec{\Omega}_2 = \text{konst}$
 $\vec{I}_3 \vec{\Omega}_3 = 0 \Rightarrow \vec{\Omega}_3 = \text{konst}$

③ $\vec{I} = \begin{pmatrix} \vec{I}_1 & 0 & 0 \\ 0 & \vec{I}_2 & 0 \\ 0 & 0 & \vec{I}_3 \end{pmatrix} = \vec{I}_1 \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$

④ $\vec{L} = \vec{I} \vec{\Omega}$

② $(-S^T \dot{S})_{ij} = \varepsilon_{ijk} \tilde{\Omega}_k$
 $-S_{ki} \dot{S}_{kj} = \varepsilon_{ijk} \tilde{\Omega}_k / S_{li}$
 $-\dot{S}_{kl} S_{kj} = \varepsilon_{ijk} \tilde{\Omega}_k S_{ji}$
 $\dot{S}_{lj} = -\varepsilon_{ijk} \tilde{\Omega}_k S_{li}$ $\forall l=1,2,3$
 $\forall j=1,2,3$

od \vec{S} \rightarrow přejdeme v kóor. k souřad. S'
 kde, kde $\vec{\Omega}' = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ \Omega_3' \end{pmatrix}$

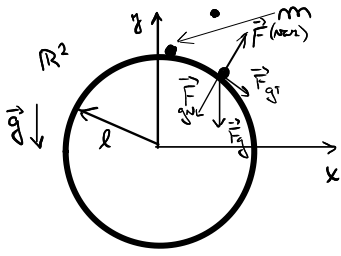
$\dot{S}_{l1} = -\varepsilon_{11k} \Omega_3' S_{lk} = +\Omega_3' S_{l2}$
 $\dot{S}_{l2} = -\Omega_3' S_{l1}$ $\forall l=1,2,3$
 $\dot{S}_{l3} = 0$

\uparrow pro máš konstanta a lab. souřad.
 volíme lab. souřad. S'
 tak aby $\vec{\Omega}' = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \\ \Omega_3' \end{pmatrix}$
 $S' \vec{\Omega}' = \vec{S} \vec{\Omega}$
 $S = \begin{pmatrix} \cos \varphi & -\sin \varphi & 0 \\ \sin \varphi & \cos \varphi & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}$
 $\varphi = \int \Omega_3' dt = \Omega_3' t + \varphi_0$

$Q=1$ $\dot{S}_{ij} = -\varepsilon_{ijk} \tilde{\Omega}_k S_{li}$ $\vec{S}_1^T = (S_{11}, S_{12}, S_{13})$
 $\dot{\vec{S}}_1^T = -\vec{S}_1^T M$ $M = \begin{pmatrix} 0 & \tilde{\Omega}_3 & -\tilde{\Omega}_2 \\ -\tilde{\Omega}_3 & 0 & \tilde{\Omega}_1 \\ \tilde{\Omega}_2 & -\tilde{\Omega}_1 & 0 \end{pmatrix}$

$\varphi(t) = \Omega_3' t + \varphi_0$

37. Neudržitelná vazba. Hmotný bod je vypuštěn s nulovou počáteční rychlostí z těsné blízkosti nejvyššího bodu svislé kružnice, odkud začne klouzat (vlivem tíže) bez tření. Kdy tento bod kružnici opustí?

$f(x,y) = x^2 + y^2 - l^2 \geq 0$
 bod je bod na kružnici
 $f = 0$
 $\vec{F}^{(konz)} = \lambda \nabla f = \lambda \begin{pmatrix} 2x \\ 2y \end{pmatrix}$
 $\vec{F}_g = \begin{pmatrix} 0 \\ -mg \end{pmatrix}$

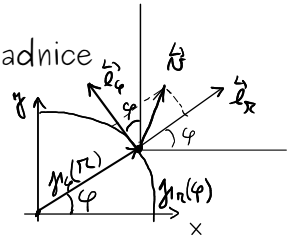
neholonomní
 ideální
 skleronomní
 $m\ddot{x} = 0 + 2\lambda x$
 $m\ddot{y} = -mg + 2\lambda y$

L.R.D.
 $\dot{f} = 2x\dot{x} + 2y\dot{y} = 0 \quad \frac{d}{dt}$
 $2(\dot{x}^2 + x\ddot{x} + \dot{y}^2 + y\ddot{y}) = 0$
 $(\dot{x}^2 + \dot{y}^2) + x\ddot{x} + y\ddot{y} = 0 \Rightarrow 2g(l-y) + x \frac{2\lambda x}{m} + y(-g + \frac{2\lambda y}{m}) = 0$
 $2gl - 2gy + \frac{2\lambda}{m}(x^2 + y^2) - yg = 0$
 $3gl - 2gy + \frac{2\lambda}{m}l^2 - yg = 0$
 $3y - 2l = 0 \Rightarrow y = \frac{2l}{3}$
 $0 \stackrel{?}{=} \lambda = \frac{(3gy - 2gl)m}{2l^2}$
 bod opuštění nastane

ZZE
 $\frac{1}{2}mvl^2 + mgy = mgl$
 $v^2 = 2g(l-y)$

38. +39. Křivočaré souřadnice

Polární
 $x = r \cos \varphi \quad r \in (0, +\infty)$
 $y = r \sin \varphi \quad \varphi \in (0, 2\pi)$

Baze
 $B = (\vec{e}_x, \vec{e}_y)$
 $\tilde{B} = (\vec{e}_r, \vec{e}_\varphi)$
 $\vec{e}_r^{ON} = \vec{e}_r$
 $\vec{e}_\varphi^{ON} = \vec{e}_\varphi$
 $\mathcal{B}^{ON} = \tilde{B}^{ON} (\text{Id})^B = \left((\vec{e}_r^{ON})_B, (\vec{e}_\varphi^{ON})_B \right)$
 $\mathcal{B}^{ON} = \begin{pmatrix} \cos \varphi & -\sin \varphi \\ \sin \varphi & \cos \varphi \end{pmatrix} \in \text{SO}(2)$

$v_x = \dot{x} = \dot{r} \cos \varphi - r \dot{\varphi} \sin \varphi$
 $v_y = \dot{y} = \dot{r} \sin \varphi + r \dot{\varphi} \cos \varphi$

Souřadnicové derivace

$g_\varphi: r \rightarrow \begin{pmatrix} r \cos \varphi \\ r \sin \varphi \end{pmatrix} \quad \vec{e}_r = g'_\varphi = \frac{d g_\varphi(r)}{dr} = \begin{pmatrix} \cos \varphi \\ \sin \varphi \end{pmatrix} = (\vec{e}_r)_B$
 $\|\vec{e}_r\| = 1$
 $g_r: \varphi \rightarrow \begin{pmatrix} r \cos \varphi \\ r \sin \varphi \end{pmatrix} \quad \vec{e}_\varphi = g'_r = \frac{d g_r(\varphi)}{d\varphi} = \begin{pmatrix} -r \sin \varphi \\ r \cos \varphi \end{pmatrix} = (\vec{e}_\varphi)_B$
 $\|\vec{e}_\varphi\| = r$

$\vec{e}_r^{ON} = \frac{g'_\varphi}{\|g'_\varphi\|} = \begin{pmatrix} \cos \varphi \\ \sin \varphi \end{pmatrix}$
 $\vec{e}_\varphi^{ON} = \frac{g'_r}{\|g'_r\|} = \frac{1}{r} \begin{pmatrix} -r \sin \varphi \\ r \cos \varphi \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -\sin \varphi \\ \cos \varphi \end{pmatrix}$

$\vec{v} = \mathcal{B}^{-1} \vec{v}^{ON} \quad (\mathcal{B}^{ON})^{-1} = (\mathcal{B}^{ON})^T$

$\vec{v}^{ON} = \begin{pmatrix} v_r^{ON} \\ v_\varphi^{ON} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \cos \varphi & \sin \varphi \\ -\sin \varphi & \cos \varphi \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \dot{x} \\ \dot{y} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \dot{r} \\ r \dot{\varphi} \end{pmatrix}$
 $v_r^{ON} = \dot{r}$
 $v_\varphi^{ON} = r \dot{\varphi}$

$\mathcal{B} = \tilde{B}^{ON} (\text{Id})^B = \left((\vec{e}_r)_B, (\vec{e}_\varphi)_B \right) = \begin{pmatrix} \cos \varphi & -\sin \varphi \\ \sin \varphi & r \cos \varphi \end{pmatrix}$

$\begin{pmatrix} a_r^{ON} \\ a_\varphi^{ON} \end{pmatrix} = (\mathcal{B}^{ON})^T \begin{pmatrix} \ddot{x} \\ \ddot{y} \end{pmatrix} \Rightarrow \dots$